

Signaalrapportage

Bedrijven ontwijken regels voor hergebruik van plastic drank- en voedselverpakkingen

Datum: 24 oktober 2023

Dagelijks gooien we in Nederland [19 miljoen plastic wegwerpbekers en -bakjes](#) en [4,5 miljoen plastic flessen](#) weg. Zolang de productie van wegwerpplastics en de hoeveelheid kunststof in zwerfafval onvoldoende verminderen, blijven de nadelige gevolgen daarvan voor mens en milieu aan de orde. Denk aan [microplastics in ons lichaam, verstikking door en ophoping van plastics in dieren en de vorming van plastic soep in oceanen](#). Ook blijft er vraag naar primaire grondstoffen, of – in het beste geval – secundaire grondstoffen via recycling.

Ruim 2 jaar na de invoering van de eerste regelgeving voor wegwerpplastics in Nederland signaleert de Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT) dat een groot deel van de bedrijven ervoor kiest de verplichtingen rondom hergebruik te ontwijken. De markt maakt gebruik van de ruimte die de wet- en regelgeving

bieden, waardoor de doelen om de hoeveelheid plastic in het milieu terug te dringen en van hergebruik de norm te maken onhaalbaar worden.

Dit komt doordat bedrijven:

- 1) Plastic vervangen door plastic.
- 2) Wet- en regelgeving ontwijken door in te zetten op uitzonderingen.
- 3) Wegwerpverpakkingen en -producten herbruikbaar noemen.

Van plastic naar plastic

Bij consumptie om mee te nemen moet de klant voor voedselverpakkingen en drinkbekers van plastic die bedoeld zijn voor eenmalig gebruik [sinds 1 juli 2023](#) extra betalen. Gratis aanbieden mag niet meer, het aanbieden van een herbruikbaar of in te leveren alternatief is verplicht. Het doel is het gebruik van deze verpakkingen met 40% te verminderen.

Er zijn veel voor het milieu schadelijke alternatieven voor wegwerpverpakkingen die niet onder de nieuwe, strengere regels vallen. In het toezicht ziet de ILT dat bedrijven juist overstappen op verpakkingen die nog steeds van kunststof zijn. Maar voor die alternatieven geldt geen statiegeldverplichting, wordt geen extra bedrag in rekening gebracht en hoeft geen herbruikbaar of in te leveren alternatief te worden aangeboden.

Voorbeelden ontwijkmogelijkheden

Voor kleine porties salades, snoepgroenten, fruit en broodjes voor onderweg die worden verpakt in harde plastic verpakkingen ('vormvast') moet de consument extra betalen, terwijl dezelfde producten in dezelfde hoeveelheden in zachte plastic verpakkingen niet onder die regels vallen. Ook snacksauzen bij afhaalhoreca worden nu vaker verkocht in knijpzakjes (geen meerprijs) in plaats van harde bakjes (wel een meerprijs). Voor veel producten zijn herbruikbare verpakkingen (nog) niet gangbaar.

Uitzonderingen in wet- en regelgeving

Sinds 1 juli 2021 zit er statiegeld op kleine plastic flesjes. Het gaat om flesjes kleiner dan 1 liter, op grotere flessen zat al statiegeld. Uit de meest recente cijfers van [Rijkswaterstaat](#) blijkt dat statiegeld werkt. De hoeveelheid plastic flesjes in zwerfafval is verminderd sinds de invoering van statiegeld op kleine flesjes. Tegelijkertijd [stagneert de afname van plastic flesjes in het zwerfafval](#).

Een deel van de verklaring is te vinden in de regelgeving: er zijn uitzonderingen voor sappen, siropen, zuivelranken en alcoholische dranken. Voor deze dranken geldt geen statiegeldverplichting als ze verpakt worden in plastic flessen, maar wel als ze verpakt worden in blik. Flesjes die buiten het statiegeldsysteem vallen ([20% van alle plastic flessen](#)), komen daarom nu relatief vaak voor in het zwerfafval.

Bovendien zit er alleen statiegeld op blikjes en plastic flessen, en niet op drankkartons. Verschillende producenten en verpakkers stappen voor producten die eerst in plastic flesjes verpakt werden over op drankkartons (deels van plastic). De 'overstap' naar wegwerpverpakkingen die van statiegeld zijn uitgezonderd, is voor specifieke producten binnen de regelgeving mogelijk.

Lichte aanpassing, nog steeds wegwerp

Daarnaast past de verpakkingsector verschillende verpakkingen licht aan om die vervolgens aan te duiden als 'herbruikbaar' of 'afwasbaar'. De verpakking is in veel gevallen niet significant anders, waardoor het gebruik in de praktijk eenmalig blijft. Dit gebeurt niet alleen bij verpakkingen, maar ook wegwerpproducten zoals plastic rietjes, borden en bestek. Tegen eenmalig gebruik dat ingaat tegen de 'bedoeling' van de producent (hergebruik) valt op basis van de huidige regelgeving niet op te treden.

Enkele positieve ontwikkelingen

De ILT ziet ook positieve ontwikkelingen op de markt. Statiegeld voor plastic flessen werkt. En sommige verkopers kiezen vrijwillig voor strengere regels door verkoop te beschouwen als 'ter plaatse', waarbij verpakkingen voor eenmalig gebruik niet zijn toegestaan. Onder andere grote fastfoodketens leven de regelgeving goed na en er zijn [kleinschalige lokale initiatieven die hergebruik bevorderen](#). Dit zijn echter uitzonderingen.

Conclusie

Sinds 2021 zijn er verschillende regels voor kunststofproducten voor eenmalig gebruik. [Doel van deze regels is zowel het voorkomen dat plastics in het milieu terechtkomen, als ervoor zorgen dat](#)

[minder plastics worden gebruikt en hergebruik de norm wordt.](#)

Op basis van 2,5 jaar toezicht signaleert de ILT dat inzet op hergebruik nog niet de norm is. Over het algemeen zetten bedrijven zich onvoldoende in om verpakkingen te verduurzamen en circulair te maken. Ze gebruiken ontwijkmogelijkheden die de regelgeving biedt. Tegen ontwijkgedrag kan daarom niet worden opgetreden.

Als dit ontwijkgedrag aanhoudt zal de hoeveelheid zwerfafval niet aanzienlijk verminderen, de hoeveelheid plastic in het zwerfafval nauwelijks veranderen en de productie en het gebruik van plastic verpakkingen weinig afnemen.

Dit is een publicatie van Inspectie Leefomgeving en Transport | Postbus 16191 | 2500 BD Den Haag | 088 489 00 00 | www.ilent.nl | [@InspectieLenT](https://twitter.com/InspectieLenT)

De Inspectie Leefomgeving en Transport werkt aan veiligheid, vertrouwen en duurzaamheid in transport, infrastructuur, milieu en wonen.